

UCHWAŁA

Dnia 8 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa P. G.
przeciwko L. L.
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 8 listopada 2019 r.,
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w P.
postanowieniem z dnia 15 lutego 2019 r., sygn. akt XV Cz (...),

"Czy pismo procesowe odpowiadające wymaganiom zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji złożone przez pełnomocnika będącego adwokatem może otrzymać bieg i zostać rozpoznane jako skarga na orzeczenie referendarza sądowego?"

podjął uchwałę:

Przepis art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c. nie ma zastosowania w razie wniesienia przez zawodowego pełnomocnika zażalenia na postanowienie wydane przez referendarza sądowego, skierowanego do sądu drugiej instancji za pośrednictwem sądu pierwszej instancji, z wnioskiem o zmianę tego postanowienia lub o jego uchylenie i przekazanie do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powód P. G. zażądał w pozwie od pozwanej L. L. zapłaty kwoty 50 000 zł tytułem zwrotu równowartości nakładów dokonanych na jej nieruchomości.

Postanowieniem z dnia 6 września 2018 r. referendarz w Sądzie Rejonowym w Ś. oddalił - zawarty w pozwie - wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych. Postanowienie to powód zaskarżył zażaleniem, skierowanym do Sądu drugiej instancji, wniesionym przez pełnomocnika - adwokata, ustanowionego w sprawie.

Sąd Rejonowy w Ś. - postanowieniem z dnia 9 października 2018 r. - odrzucił zażalenie jako niedopuszczalne. Podniósł, że od postanowień wydanych przed referendarza przysługuje skarga przewidziana w art. 398²² § 1 k.p.c., „odrębny” środek zaskarżenia, niebędący - jak zażalenie - środkiem odwoławczym. Sąd Rejonowy zaakcentował także to, że zażalenie zostało wniesione przez zawodowego pełnomocnika, który dokonał wadliwego wyboru środka prawnego oraz „skorzystał z innego trybu” jego wniesienia.

Rozpoznając zażalenie na to postanowienie, Sąd Okręgowy przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie przytoczone na wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Prawo procesowe jest ze swej istoty prawem formalnym, zatem formalizm stanowi jego cechę naturalną, nieodłączną. Nadając czynnościom sądu, stron i innych osób biorących udział w postępowaniu określoną formę, oznaczając czas i miejsce ich dokonywania, a także normując wiązane z ich podjęciem lub zaniechaniem skutki, ustawodawca czyni postępowanie sądowe sprawnym, skutecznym i przewidywalnym. Normy prawa formalnego, jako czynnik obiektywny, stanowią zarazem jedno z podstawowych kryteriów oceny rzetelności postępowania zarówno przez organy procesowe, jaki przez strony oraz innych uczestników. Formalizm, a także w niektórych przejawach rygoryzm prawa procesowego, jest więc - w granicach wyznaczanych jego celami i funkcją - zjawiskiem koniecznym i pożytecznym.

W określonych sytuacjach uzasadnione i celowe są jednak pewne koncesje, które czyni sam ustawodawca lub które - w granicach rozsądku i poczucia sprawiedliwości - powinien czynić sąd (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2017 r., III CZP 2/17, OSNC 2018, nr 2, poz. 16). Przykładem takich „deformalizujących” koncesji ustawowych jest art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c., który stwierdza, że mylne (w domyśle - wadliwe, błędne) oznaczenie pisma procesowego, a w istocie mylne nazwanie podejmowanej czynności procesowej, bo pisma procesowe są nośnikami takich czynności - a także inne oczywiste niedokładności - nie mogą być przeszkodą do nadania pismu biegu i rozpoznania go we właściwym trybie. Należy jednak wyraźnie odgraniczyć błąd w oznaczeniu pisma (czynności procesowej) od błędu w wyborze dokonywanej czynności.

Prawo - także prawo procesowe - usprawiedliwia błędy semiotyczne, ale co do zasady nie usprawiedliwia błędów merytorycznych; dotyczy to zwłaszcza czynności podejmowanych przez zawodowych pełnomocników (adwokatów, radców prawnych, radców Prokuratury Generalnej, rzeczników patentowych). W ich wypadku wybór właściwego środka prawnego to nie tylko podjęcie stosownego i skutecznego w danych okolicznościach działania procesowego, ale także spełnienie elementarnych standardów zawodowych. Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał to w orzecznictwie, upatrując w zawodowych pełnomocnikach swoich partnerów oraz współtwórców wymiaru sprawiedliwości. Należy przy tym pamiętać, że o trafności wyboru środka prawnego, o jego procesowej kwalifikacji decydują nadane mu cechy konstrukcyjne, zazwyczaj specyficzne dla danej czynności, odróżniające ją od innej, a nie nazwa użyta w celu opisanie tej czynności (tytuł). W związku z tym, jeżeli podejmowana czynność procesowa spełnia wszystkie wymagane od niej przez ustawę cechy konstrukcyjne, to nie zachodzą przeszkody do nadania jej właściwego biegu tylko z tego powodu, że pismo będące nośnikiem tej czynności zostało opatrzone innym tytułem lub nazwą albo w ogóle nie zostało nazwane (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 27 października 1927 r., C 236/27, OSP 1928, poz. 25, z dnia 23 sierpnia 1934 r., C.I. 1071/34, Zb.Urz. 1935, poz. 42, i z dnia 5 grudnia 1934 r., C.II. 2314/34, Zb.Urz. 1935, poz. 268, uchwała całej Izby Cywilnej Sądu

Najwyższego z dnia 23 lutego 1935 r., C.Prez. 51/34, "Polski Proces Cywilny" 1935, nr 17–18, s. 513, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2017 r., III CZP 2/17, oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1995 r., I PRN 5/95, OSNAPUS 1995, nr 17, poz. 217, z dnia 8 grudnia 1997 r., III CKN 289/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 90, i z dnia 5 lutego 1998 r., I PZ 71/97, OSNAPUS 1999, nr 4, poz. 133).

W sprawie, w której przedstawiono zagadnienie prawne, bez wątpienia doszło jednak nie do omyłki pisarskiej, nazewniczej, lecz do wadliwego wyboru właściwego środka prawnego. Pełnomocnik powoda, skarżąc postanowienie referendarza, przeoczył, że właściwym środkiem zaskarżenia jest skarga, przysługująca do sądu tej instancji, w której działa referendarz, a jej wniesienie ma skutek anulacyjny, w związku z czym orzeczenie już w chwili zaskarżenia traci moc (art. 398²² k.p.c.). Skoro zatem środek prawny wniesiony w sprawie został nie tylko mianowany „zażaleniem”, ale ponadto skierowano go do sądu wyższej instancji, z wnioskiem o zmianę postanowienia referendarza lub jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz z powołaniem się na art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c., to ponad wszelką wątpliwość wniesiono właśnie zażalenie, a nie skargę. O działaniu art. 130 § 1 k.p.c. nie może być w takim wypadku mowy (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 1998 r., II CZ 71/98, OSNC 1998, nr 12, poz. 226, z dnia 12 grudnia 2000 r., V CZ 110/00, OSNC 2001, nr 7–8, poz. 105, z dnia 19 października 2001 r., I CZ 131/01, nie publ., z dnia 13 października 2005 r., IV CZ 89/05, nie publ., z dnia 6 września 2013 r., V CZ 38/13, nie publ., i z dnia 25 lutego 2016 r., III CZ 4/16, nie publ.).

Należy zarazem podkreślić, że działania zawodowego pełnomocnika nie może usprawiedliwiać błędne pouczenie o przysługującym środku zaskarżenia lub brak jakiegokolwiek pouczenia. W uchwale połączonych Izb - Izby Cywilnej oraz Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 22 listopada 2011 r., III CZP 38/11 (OSNC 2012, nr 5, poz. 56) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że niepouczenie albo błędne pouczenie strony działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia nie ma wpływu na dobór oraz rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia tego środka.

W konsekwencji należy zatem uznać, że zaskarżenia przez zawodowego pełnomocnika postanowienia wydanego przez referendarza sądowego nie skargą przewidzianą w art. 398²² k.p.c., lecz zażaleniem skierowanym do sądu drugiej instancji za pośrednictwem sądu pierwszej instancji, z wnioskiem o zmianę tego postanowienia lub o jego uchylenie i przekazanie do ponownego rozpoznania, art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c. nie ma zastosowania.

Z tych względów podjęto uchwałę, jak na wstępie.

jw